

A Fővárosi Ítéltábla a jogtanácsos által képviselt felperes neve (felperes címe) felperesnek – a Réti, Antall és Társai Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Réti László ügyvéd) által képviselt Magyar Állam alperes ellen az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó fogyasztóra hátrányos szerződéses kikötés tisztességtelenségére vonatkozó törvényi vélelem megdöntése iránt indult perében a Fővárosi Törvényszék 2014. szeptember 12. napján meghozott 12.G.43.415/2014/9. számú ítélete ellen a felperes részéről 10. sorszámon előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg 15 napon belül az alperesnek 241.300 (kétszáznegyvenegyezer-háromszáz) forint másodfokú perköltséget.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes a 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Törvény) 1. § (3) bekezdése és 6. §-a alapján előterjesztett keresetében a 8. § (3) és (5) bekezdése szerint megjelölt szerződéses kikötések érvényességének megállapítását kérte, mivel azok álláspontja szerint megfelelnek a Törvény 4. § (1) bekezdés a)-g) pontjaiban foglalt követelményeknek. Arra az esetre, ha a kikötések csak részben (egy-egy ok tekintetében, vagy a megjelölt időszakon belül jól meghatározható időszakban) minősülnek tisztességesnek, a részleges érvénytelenség szabályainak alkalmazásával azt kérte, hogy a bíróság rendelkezzen a „részleges érvényessé nyilvánítás megállapításáról”. Ha pedig valamely időszakban a keresettel érintett kikötések érvényessége és tisztességessége nem állapítható meg, úgy annak megállapítását kérte, hogy a megkötött szerződések a korábbi időszakban alkalmazott szerződéses kikötésekkel érvényesek és tisztességesek.

Előadta, hogy a fogyasztói kölcsönszerződések általános szerződési feltételévé váló szerződéses kikötéseket részben az egyedi szerződésekben, részben az attól elkülönült

Általános Szerződési Feltételekben (ÁSZF), valamint az Általános Üzletszabályzatban (ÁÜSZ), továbbá az adott fogyasztói kölcsönszerződésre (termékre) irányadó Hirdetményben szabályozta. Az egyedi fogyasztói kölcsönszerződések tartalmazzák, hogy az ott nem szabályozott kérdésekben az ÁSZF, valamint az ÁÜSZ rendelkezései irányadók. Az ÁÜSZ valamennyi esetben rendelkezik arról, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses kikötéseket mind az egyedi szerződés, mind az ÁSZF, mind Hirdetmény is tartalmazhatja. A felperes álláspontja szerint a szerződéses kikötések tisztességessége nem kizárólag a Törvény 4. § (1) bekezdésében foglaltak alapján ítélandó meg, figyelemmel kell lenni az 1996. évi XII. törvény (Hpt.) mindenkor hatályos rendelkezéseire, az 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 209. § (2), (6) bekezdésére, a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendeletre (Korm. rendelet), valamint az egyéb jogszabályi és felügyeleti előírásokra, továbbá a felperes, illetőleg jogelődjei fogyasztóvédelmi intézkedéseire és a tőlük elvárható magatartásra is. A keresetlevélhez mellékelt Hirdetményekkel, Fogyasztóvédelmi Szabályzatokkal és eljárási rendekkel bemutatásra került, hogy a szerződéskötések során megtörtént a fogyasztók tájékoztatása az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségéről, annak okairól és arról, hogy azok milyen arányban és mértékben hatnak ki a kamatra, díjra, költségre. Az egyoldalú szerződésmódosítást biztosító szerződéses kikötések megfogalmazása során a felperes (jogelődjei) a lehetőségekhez képest jól körülírt, egyértelműen meghatározott és érthető szóhasználattal élt, a szerződéses feltételei minden esetben világosak, egyes módosítási okok megnevezése, szövegezése megegyezik a Korm. rendeletben foglaltakkal. A lehető legnagyobb körültekintés ellenére sem várható a jövőbeni (nem látható és nem várt) kockázatok és azok tényleges hatásának felmérése, beazonosítása. A keresetlevélhez mellékelt Hirdetmények, valamint a szintén mellékelt Magatartási Kódex betartásával a felperes (jogelődjei) a fogyasztói kölcsönszerződések megkötése és egyoldalú módosítása során átlátható szolgáltatást nyújt. Belső eljárási rendjeiben is meghatározta, hogy az egyoldalú szerződésmódosításra lehetőséget adó ok bekövetkezése esetén csak az ok hiteldíjra gyakorolt tényleges hatása mértékében hajt végre egyoldalú szerződésmódosítást. A Magatartási Kódexhez való csatlakozást követően ezen elvet az ÁÜSZ-ben is feltüntette. Belső eljárási rendjei tartalmazzák, hogy az egyoldalú szerződésmódosításra okot adó feltételek bekövetkezése esetén milyen mértékben kerülnek az adott körülmények (okok) figyelembe vételre, a körülményeket milyen mértékű változás esetén veszi figyelembe, és ahhoz képest a hiteldíjak módosításánál milyen mértékű változást alkalmaz. A szerződések aláírását megelőzően átadásra került a fogyasztók részére a felügyelet által kiadott és közzétett „Amit a devizahitelekéről tudni kell” elnevezésű tájékoztató, mely tartalmazza, hogy a devizahitelek kamatterhei várhatóan növekedni fognak, ám ennek mértékét senki nem tudja megjósolni. A 2009. szeptember 22. és 2010. december 31. napja közötti időszakban alkalmazott szerződéses kikötéseket érintően a Magatartási Kódexben foglaltak szerint kötelezettséget vállalt arra, hogy valamely ok változása nem feltétlenül eredményezi a kölcsönszerződés kamat, díj vagy költségelemének módosítását, az okoknak huzamosabb ideig kell fennállniuk, és azok együttes hatásának vizsgálata és alapos elemzése alapján dönt a módosítás szükségességéről. A

kamaton kívüli, a hitelhez kapcsolódó egyéb jutalékokat, költségeket és díjakat illetően szintén kötelezettséget vállalt arra, hogy azokat évente maximálisan a KSH által közzétett éves átlagos infláció mértékében emeli.

Az alperes ellenkérelmében arra hivatkozással, hogy a kereset tárgyát képező szerződéses kikötések egyik időállapotban sem felelnek meg maradéktalanul a Törvény 4. § (1) bekezdése szerinti feltételeknek, a kereset elutasítását kérte. Elsőként az álláspontja szerint jogi értékelést nem igénylő, objektív feltételek (Törvény 4. § (1) bekezdés b), f), g) pont) vizsgálatát indítványozta azzal, hogy amennyiben e feltételek bármelyike nem teljesül, mellőzendő a további feltételek vizsgálata. Rámutatott arra, hogy a perben a Törvény 8. § (4) bekezdése szerint kizárólag a felperes által alkalmazott ÁSZF-ek 4. § (1) bekezdése szerinti szerződéses kikötései érvényességének megállapítása kérhető. A Törvény 11. § (1) bekezdése értelmében a bíróság is kizárólag azt vizsgálhatja, hogy ezek a szerződéses kikötések a 4. § (1) bekezdése szerint tisztességesek-e. Az érintett kikötések más jogszabályokkal történő összevetésére, valamint az egyes szerződések, szerződéskötések és fogyasztók egyedi körülményeinek vizsgálatára nincs lehetőség. Az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének történő megfelelés körében az is vizsgálandó: alkalmasak-e a szerződéses kikötések arra, hogy az átlagos fogyasztó megértse, előre lássa a kamatok, költségek, díjak esetleges változását, és értékelje az ezekből eredő gazdasági következményeket; megértse, lássa, felmérje a változás indokait, a változás mechanizmusát, lehetséges mértékét, azaz, hogy az ok- listában szereplő okok milyen okból, milyen mértékben és módon hatnak ki a kamatok, költségek, díjak változására. Az elv érvényesülése a már bekövetkezett változások visszafejtésével tesztelhető. Az átláthatóság kétszintű követelményét a szerződéses feltétel akkor elégíti ki, ha az átlagos fogyasztó számára már a szerződéskötéskor felmérhetővé és az egyoldalú szerződésmódosítás bekövetkeztekor – az adott körülményváltozás mértékének ismeretében – ellenőrizhetővé teszi a ránézve hátrányos szerződésmódosítás indokoltságát, arányát és mértékét. A Törvény szövegéből következik, hogy az átláthatóság elvét az egyoldalú szerződésmódosítást megalapozó ok-listában kell érvényesíteni.

Az elsőfokú bíróság a kereset tárgyát képező szerződéses kikötések vonatkozásában arra a következtetésre jutott, hogy azok egyike sem felel meg a Törvény 4. § (1) bekezdése szerinti valamennyi feltételnek, ezért ítéletével elutasította a keresetet, és kötelezte a felperest, hogy fizessen meg az alperesnek 15 napon belül 482.600 forint perköltséget. Az elsőfokú ítélet indokolásában rámutatott arra, hogy a felperes előadása szerint az ÁÜSZ és Hirdetmények szövege is általános szerződési feltételnek minősül, a kereseti kérelem viszont kizárólag az ÁSZF meghatározott szövegrészei vonatkozásában került előterjesztésre, így a bíróság a perben kizárólag e szerződéses kikötéseket vizsgálta. Kiemelte: a Törvény 8. § (4) bekezdésére és 11. §-ára tekintettel nincs lehetőség a szerződéses kikötések felperesi kérelem szerinti részleges érvényesség nyilvánítására, miként az ok-listában meghatározott okok részleges érvényességének megállapítására sem, az ok-lista ugyanis csak egészében értelmezhető, egyes elemek

kiemelése a felek szerződés kori szándékától eltérően a szerződés bíróság általi módosítását jelentené. Megállapította, hogy a vizsgált szerződéses kikötések egyike sem felel meg az átláthatóság elvének, mivel nem tartalmazzak e tekintetben rendelkezést és az ellenőrizhetőség sincs szabályozva. Nem vizsgálta a felperes által hivatkozott Hirdetmények, Magatartási Kódex, Árazási Elvek szövegét, mivel úgy tekintette, hogy ezek nem képezték a kereset tárgyát. Nem tulajdonított jelentőséget az ügyvezetői utasításokban meghatározott belső eljárási rendnek sem, mert az nem része a szerződésnek, az bármikor megváltoztatható, betartása nem kötelező. A felperes által a lakáscélú kölcsönszerződések esetében 2011. január 1-től alkalmazott szerződéses kikötés kivételével a keresettel érintett szerződéses kikötések vonatkozásában megállapította az egyértelmű és érthető megfogalmazás követelményének részbeni hiányát is, mivel az egyoldalú szerződésmódosításra okot adó egyes körülmények megfogalmazása nem egyértelmű (nem eléggé konkrét, túl általános jellegű). A felmondhatóság követelménye pedig álláspontja szerint a felperesi jogelőd által 2007. augusztus 30. és 2008. december 31. között „Deviza alapú havi fix standard személyi kölcsönszerződés” elnevezéssel kötött kölcsönszerződések szerződéses kikötése kivételével valamennyi per tárgyává tett szerződéses kikötés esetében teljesül. Az elsőfokú ítélet indokolásának II.4. pontjában kifejtettek szerint a felperesi jogelőd által lakáscélú kölcsönök esetében 2009. szeptember 22-től 2010. december 31-ig alkalmazott szerződéses kikötés ezen kívül megfelel az objektivitás elvének is. A felperes által a lakáscélú kölcsönszerződések esetében 2011. január 1-től alkalmazott szerződéses kikötés esetén pedig az indokolás II.5. pontjában foglaltak szerint a Ptk. 209. § (6) bekezdésében és a 2013. évi V. törvény (új Ptk.) 6:102. § (4) bekezdésében foglaltakra figyelemmel a Korm. rendeletben előírt ok-listával egyezően meghatározott ok-lista nem minősülhet tisztességtelennek, így az arányosság, átláthatóság, szimmetria követelménye kivételével valamennyi elv érvényesül.

Fellebbezésében a felperes az elsőfokú ítélet megváltoztatásával a kereset teljesítését kérte azzal, hogy amennyiben a szerződéses kikötések tisztességessége és érvényessége csak az okok egy csoportja, vagy esetleg csak egy-egy ok, vagy akár csak a költségek és a díjak vonatkozásában állapítható meg, úgy rendelkezzen az ítéltábla a részleges érvényesség nyilvánításáról. A fellebbezés indokolásában kifejtettek szerint az elsőfokú bíróság a Törvény által felállított hét elv vizsgálata során helytelenül értelmezte az egyes elveket, illetve a Törvény 4. § (1) bekezdését, valamint 8. § (4) bekezdését és 11. §-át, így mellőzte a felperes bizonyítékait, valamint egyes elvek kapcsán a Törvény által el nem várt további elvárásokat támasztott, és helytelenül nem látott lehetőséget a „részleges érvényesség nyilvánítás megállapíthatóságára”. A felperes előadta: a Pp., valamint a Törvény 8. § (5) bekezdésének második mondata alapján bizonyítékként csatolta a Törvény által felállított vélelmet megdőntő további általános szerződési feltételeket (ÁÜSZ, Hirdetmények), és egyéb kötelezettséget keletkeztető okiratokat (pl. Magatartási Kódex). Az elsőfokú bíróság e bizonyítékokat mellőzte, így azokra ki kell terjeszteni a bizonyítási eljárást. A Törvény nem zárja ki a részleges érvényesség megállapítását. A Ptk. 239. § (1) és (2) bekezdésében foglaltakra, valamint arra figyelemmel, hogy az

egyes szerződésmódosítási okok egymástól függetlenek, kérhető bizonyos ok, vagy okok kapcsán is a szerződéses kikötés tisztességességének megállapítása. A részleges érvénytelenség (érvényessé nyilvánítás) alkalmazása a 93/13/EGK irányelv 6. cikkének (1) bekezdése, továbbá a Kúria véleménye szerint is lehetséges. Az érvénytelennek minősülő szerződéses feltétel helyett nem kérte más feltétel megállapítását, vagy az érvénytelen ok más okkal történő pótlását, így a részleges érvénytelenség nem minősülhet a bíróság általi szerződésmódosításnak. Az elsőfokú bíróság nem folytatott le tételes bizonyítási eljárást az egyes okok kapcsán, ezért e körben is ki kell egészíteni a bizonyítást. A szimmetria elvét illetően a Törvény világos és egyértelmű normaszövege nem szigorítható. A Hirdetményekben szereplő általános szerződési feltételek szerint a fogyasztó javára történő feltételváltozás hatásának is érvényesülnie kell, mely a Magatartási Kódexhez való csatlakozást követően az ÁÜSZ szintjén is megerősítést nyert. A Hpt. 2009. augusztus 1. napja és 2010. január 1. napja között hatályos 210. § (3) bekezdése pedig törvényi szinten írta elő a fogyasztó javára történő feltételváltozás hatásának érvényesítését. Az elsőfokú bíróság nem vette figyelembe, hogy az ok-lista meghatározásakor a pénzügyi intézmény előre, egy jövőbeni nem várt eseményt kénytelen megfogalmazni, így lehetetlen előre meghatározni, milyen jellegű jogszabályi rendelkezés, vagy mire vonatkozó jegybanki előírás lehet hatással a kamatra, díjra, költségre. A felperes álláspontja szerint az átláthatóság elvének érvényesülését biztosítja, hogy a csatolt Hirdetményekben vállalta, legfeljebb a fogyasztói árindex arányában kerülhet sora díjak, költségek módosítására. Biztosíték a forrásköltségek változásának „teljes mértékben” történő áthárítását előíró rendelkezés is. Rámutatott továbbá arra, hogy a „Deviza alapú havi fix standard személyi kölcsönszerződés” esetében az elsőfokú bíróság szerint nem egyértelmű szerződésmódosítási ok azonos a Korm. rendeletben rögzített szerződésmódosítási okkal. Egyebekben fenntartotta az elsőfokú eljárás során tett nyilatkozatait. A másodfokú tárgyaláson indítványozta: kezdeményezze az ítéltábla az Alkotmánybíróságnál a Törvény 1. § (6) bekezdése, 4. § (1) és (2) bekezdése, továbbá 11. § (1) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását.

Az alperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte, és másodfokú perköltségként a megbízási szerződésben kikötött ügyvédi munkadíjra tartott igényt. Álláspontja szerint a fellebbezésben előadottakkal ellentétben nincs szükség a bizonyítási eljárás kiterjesztésére, mert a felperes által vizsgálni kért dokumentumok a jelen perben nem relevánsak. Az elsőfokú bíróság helyesen döntött, amikor kizárólag a kereset tárgyát képező szerződéses kikötéseket vizsgálta. E szerződéses kikötéseknek önmagukban kell megfelelniük a Törvény 4. § (1) bekezdésében felsorolt elveknek, ezért nem kellett figyelemmel lenni a felperes által csatolt dokumentumokra. Helytálló az elsőfokú ítélet a tekintetben is, hogy külön-külön nem vizsgálhatók az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő okok, és nem kerülhet sor a részleges érvényesség megállapítására. A Törvény a szerződésmódosításra vonatkozó szerződéses kikötéseket olyan egységes egészként, logikai egységként kezeli, amelyek egészére állítja fel a tisztességtelenség vélelmét.

Az ok-lista elemei már csak azért sem kezelhetők külön-külön, mert azokat a felperes is együttesen vette figyelembe a tényleges kamat, díj, költségemelések során. Amennyiben az ok-listában a bíróság utólag bizonyos pontokat tisztességtelennek talál, másokat viszont érvényesnek nyilvánít, úgy követhetlenné és átláthatatlanná válna az elszámolás, hiszen utólag már nem volna ellenőrizhető, hogy a felperes szerződésmódosítási gyakorlata mennyiben alapult a tisztességesnek, illetve a tisztességtelennek nyilvánított ok-lista elemeken. Egy új, korlátozott ok-lista létrehozásával a bíróság a felek szerződéses akarátát pótolná. A peresített szerződéses kikötés átláthatóságának megállapítását nyilvánvalóan nem eredményezheti egy-egy kiragadott elem vizsgálata. Egy olyan szerződéses kikötés, amelyből ellenőrizhető, visszafejthető módon nem derül ki, hogy a pénzügyi intézmény a fogyasztó javára is köteles a szerződést módosítani, nem felel meg sem a szimmetria, sem az átláthatóság elvének. A szimmetria elve kapcsán az elsőfokú bíróság nem támasztott többletkövetelményt, hanem azokat a szempontokat állapította meg, amelyek ezen elv érvényesülésénél vizsgálandóak. A Hpt. 210. § (3) bekezdésében foglaltak nem mentesítik a pénzügyi intézményeket az alól, hogy a szerződéses kikötéseikben a fogyasztó javára történő szerződésmódosítás érvényesítését átlátható, érthető, világos módon szabályozzák. A felperes által hivatkozott jogszabályok (pl. Korm. rendelet) nem írták elő, milyen módon kerüljön megfogalmazásra fogyasztóval megkötött szerződésekben a körülmények változása folytán bekövetkezett többletteleher áthárítása. A jogszabályi követelmények teljesítése nem jelenti egyben azt is, hogy érvényesül az egyértelmű és érthető megfogalmazás elve. Helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a „jogszabályi rendelkezések”, „jegybanki előírások” egy átlagos fogyasztó számára semmilyen információt nem hordoznak és nem alkalmasak arra, hogy abból a fizetési kötelezettségei változására vonatkozó következtetést vonjon le, értékelje a vállalt kockázatot. Ugyancsak nem érthető és nem világos a pénzügyi kamat változására, a bankközi pénzügyi hitelkamatok, valamint a bankközi kamatlábak emelkedésére történő utalás, mivel ezek egyikéből sem derül ki, mely bankközi kamatlábak lehetnek hatással a kölcsönszerződéssel vállalt fizetési kötelezettségekre. Az elsőfokú bíróság azon következtetése is helyes, miszerint a forrásköltségekre történő utalás nem felel meg az objektivitás elvének. A ténylegesség és arányosság elvének való megfelelést a felperes olyan dokumentumokra hivatkozással igyekszik bizonyítani, amelyeket a kereseti kérelem nem érint, így azok nem vehetők figyelembe. A másodfokú tárgyaláson az alperes úgy nyilatkozott: ellenzi, hogy az ítéltábla egyedi normakontroll eljárást kezdeményezzen az Alkotmánybíróságnál.

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét teljes terjedelemben bírálta felül, mert annak fellebbezés hiányában jogerőre emelkedett rendelkezése nem volt [Pp. 228. § (4) bekezdés].

A felperes fellebbezése nem alapos.

A felperes másodfokú tárgyaláson előterjesztett indítványára tekintettel elsőként azt kellett vizsgálni, szükséges-e a bírói kezdeményezés az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 25. §-a szerinti egyedi normakontroll eljárás iránt. Az ítéltábla a kereseti kérelem elbírálása során alkalmazandó jogszabályi rendelkezések alaptörvény-ellenességét nem észlelte, ezért nem indítványozott eljárást az Alkotmánybíróságnál.

Az elsőfokú bíróság a döntéshez szükséges tényállást helyesen állapította meg, az ítéltábla a döntésével és lényegében jogi indokaival is egyetért, melyeket a következőkkel egészít ki, és pontosít.

Mindenekelőtt ki kell emelni, hogy a jelen per tárgya a fogyasztói kölcsönszerződés részévé váló általános szerződési feltételekben és egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételekben szereplő, az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses kikötés tisztességtelensége mellett a Törvény 4. § (1) bekezdésében felállított vélelem megdöntése. A per célja pedig a Törvény 4. § (2) bekezdéséből, 11. § (2) és (3) bekezdéséből következően annak eldöntése, hogy terheli-e a felperesi pénzügyi intézményt a vele szerződött fogyasztók irányában a Törvény 4. § (3) bekezdése szerinti elszámolási kötelezettség. A jogerős ítélet tehát tartalmától függően a felperes törvényen alapuló elszámolási kötelezettsége fennállásának, vagy fenn nem állásának bizonyítéka. A Törvény alapján indított perben a bíróság kizárólag azt vizsgálja, hogy teljesülnek-e a kereset tárgyát képező szerződéses kikötés szövegében a Törvény 4. § (1) bekezdés a)-g) pontjaiban foglalt követelmények. Nem a fogyasztóval kötött szerződések érvényességéről, vagy részleges érvénytelenségéről dönt, a fogyasztók nem is állnak perben.

Mindezekre tekintettel azok a további jogszabályok, melyekre a Törvény mellett a felperes és ítéletében az elsőfokú bíróság is hivatkozott, nem irányadók a jelen perben. A vélelem megdöntése tárgyában a bíróság nem határozhat a Ptk. 209. §-ában, a Hpt.-ben, valamint a Korm. rendeletben és a 2/2012. (XII. 10.) PK véleményben foglaltak alapján, mivel azok alkalmazása a felek szerződéses jogviszonyának elbírálása során jöhet számításba. A szerződéses jogviszony érvényességéről hozható döntés hiányában figyelmen kívül hagyandók, és mellőzendők mindazon hivatkozások és megállapítások, amelyek e jogszabályoknak, illetve változásaiknak a megkötött szerződések érvényességére gyakorolt hatásairól szólnak.

Az ítéltábla fontosnak tartja továbbá rögzíteni, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó fogyasztóra hátrányos szerződéses kikötés nem azonosítható az egyoldalú szerződésmódosítási jog gyakorlásának egyes feltételeivel (okaival). A tisztességtelenség szempontjából a pénzügyi intézmény által a maga javára kikötött változtatási jogra vonatkozó szerződési tartalom egésze egyetlen szerződéses kikötésként vizsgálandó. A Törvény 4. § (1) bekezdésében felsorolt követelményekből is kitűnik, hogy az ok-lista csak az egyik eleme a szerződéses kikötésnek. A 4. § (1) bekezdés a) pontja szerinti egyértelmű és érthető

megfogalmazás, valamint az e) pont szerinti átláthatóság vonatkozik a teljes szerződéses kikötésre, míg a b), c), d) pont csak az ok-listára. Az ok-lista mint a szerződéses kikötésen belüli egyik elem részleges érvénytelensége, vagy ahogy a felperes fogalmaz részleges érvényessége ezért fel sem merülhet. A keresettel érintett szerződéses kikötés egyes elemei, vagy azok kitételei külön-külön nem vizsgálhatók.

A felperes keresetében másodlagosan kért részleges "érvényessé nyilvánítás" kizárt, de nemcsak azért, mert a vizsgálandó szerződéses kikötés az előbbieken kifejtettek szerint egységes egész. A felperes tartalmilag a szerződéses feltétel érvénytelen kitételeinek megállapítását kéri, amelyből következően a "maradék" szerződéses feltétel érvényes. A polgári jogban ugyanakkor az érvénytelenség lehet csak részleges – ezt tartalmazza a 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény felperes által hivatkozott 8. b) pontja is –, márpedig a jelen perben ilyen érvénytelenséget megállapító döntés nem hozható. A Törvény 11. §-a meghatározza, hogy a bíróság mit vizsgálhat, a vizsgálat eredményéhez képest mit állapíthat meg, és milyen döntést hozhat. A bíróság döntése kétféle lehet: vagy elutasítja a keresetet, ha a szerződéses kikötés tisztességtelen, vagy megállapítja, hogy a szerződéses kikötés tisztességes és ezért érvényes. Az ítéltábla álláspontja szerint – és az elsőfokú ítélet indokolása is ezt tartalmazza – ráadásul a szerződéses feltétel valamely kitételének elhagyása, vagy a szerződéses kitételek kiegészítése esetén módosításra kerülne bírói úton a tisztességtelen szerződési kikötés, amely ellentétes a Törvény meghozatalánál is irányadónak tekintett Banco-Espanol ügyben hozott C-618/10. számú EUB ítéletben kifejtett elvekkel.

Nem kifogásolható, hogy az elsőfokú ítélet indokolásából (11. oldal második bekezdés) kitűnően az elsőfokú bíróság azért csak az ÁSZF-ek szövegét vizsgálta, mert a Pp. 121. § (1) bekezdés e) pontja szerinti petitumot bírálta el. A felperes perbeli nyilatkozata és a keresetlevélhez a Törvény 8. § (5) bekezdésében foglaltak szerint csatolt kivonat tartalma alapján fel sem merülhet, hogy a bírósági döntésnek ki kellett volna terjednie az általános szerződési feltételek részének állított ÁÜSZ-ekre, illetőleg Hirdetményekre is. A felperes a fellebbezésében is kifejezetten arra hivatkozott, hogy az ÁÜSZ-eket és a kiválasztott két Hirdetményt bizonyítékként csatolta.

A fellebbezésben foglaltak annyiban helytállóak, hogy nem kizárt a felperes által hivatkozott okirati bizonyítékok figyelembevétele a kereset tárgyát képező szerződéses kikötések tisztességességének vizsgálata során. Azt kell azonban megállapítani, hogy a kérdéses okiratok a következők miatt alkalmatlanok releváns bizonyítékként a kereset alátámasztására.

Az ÁÜSZ felperes által hivatkozott II.3.c) pontja azt tartalmazza: „Az egyes szerződésekben megállapított kamat, jutalék, díj megváltoztatásának feltételeit a szerződés, a szerződést kiegészítő egyes ügyletekre vonatkozó üzletági szabályzat, hirdetmény, vagy jogszabály is tartalmazhatja. Ebben az esetben a feltételek változásának időpontjában a kamat, jutalék, díj, költség szerződésmódosítás nélkül is megfelelően változik.” A felperes által a kereseti kérelem tárgyává tett ÁSZF-ek ezzel

szemben nem feltételtől függő változásról, hanem valódi szerződésmódosításról szólnak. A keresetlevélhez mellékelte Hirdetmények pedig azt tartalmazzák, hogy a felperes tájékoztatja a fogyasztókat, miként gyakorolja az egyoldalú szerződésmódosítás jogát. Nem szólnak többről, mint egy egyoldalú, a másik szerződő fél számára jogosultságot nem keletkeztethető, számon nem kérhető tájékoztatásról, ráadásul azt is tartalmazzák: „A módosításról történő döntés során figyelemmel van a Takarékszövetkezet arra, hogy a (megemelt) költségek arányban álljanak a nyújtott szolgáltatásokkal. A díjemelést a felmerülő, valós költségek fedezetét szolgálja, ne csupán a bevételek növelését, vagy máshol jelentkező veszteség fedezetét.” Ebből az a következtetés vonható le, hogy a felperes a maga javára kikötött jogot maga is úgy értelmezte, hogy a szerződéses kikötés az objektivitás, tételeesség, arányosság elvének meg nem felelő módosításra is alapot ad és ezért korlátozta magát a kamat, díj, költség fogyasztók számára kedvezőtlen módosításában.

Nem alapítható a szerződéses kikötések tisztességességének megállapítására vonatkozó igény a felperes által csatolt egyéb okiratokra (Magatartási Kódex, Fogyasztóvédelmi Szabályzatok, belső eljárási rendek) sem, hiszen azok az elsőfokú bíróság helyes értékelése szerint a jog mikénti gyakorlására vonatkozó, számon nem kérhető vállalásokat tartalmazzák.

A bíróság tehát egyéb releváns tény, illetőleg bizonyíték hiányában egyedül a szerződéses kikötések szövege alapján vizsgálhatta a Törvény 4. § (1) bekezdés a)-g) pontjában foglalt követelmények fennállását, és abban az esetben állapíthatta csak meg a kikötések érvényességét, a ha azok valamennyi követelménynek megfelelnek.

A Törvény 4. § (1) bekezdés a)-g) pontjában felsorolt követelmények (elvek) jelentése a Törvény szövege és miniszteri indokolása alapján állapítandó meg azzal, hogy az értelmezés nem lehet pusztán nyelvtani, hanem az Alaptörvény 28. cikke szerint célhoz kötött és az Alaptörvénnyel összhangban álló kell, hogy legyen. A miniszteri indokolásban kifejezett utalás van arra, hogy a jogalkotó a 2/2014. Polgári jogegységi határozatban rögzített elveket kívánta jogszabályi szintre emelni, és a Kúria határozatából fakadó jogkövetkezmények levonása során figyelemmel volt az uniós jog előírásaira, mindenekelőtt a 93/13/EGK irányelv rendelkezéseire és az irányelv értelmezésére jogosult Európai Bíróság gyakorlatára, mindenekelőtt a C-618/10. számú Banco-Espanol ügyben, valamint a C-26/13. számú Kásler ügyben hozott határozatokban kifejtett elvekre, ezért a Törvény alkalmazása során mindezekre a bíróság is támaszkodhat.

A Törvény 11. § (2) és (3) bekezdésében foglaltakból következően a 4. § (1) bekezdése szerinti feltételek konjunktívák, vagyis bármelyik hiányában a szerződéses kikötés tisztességtelen, a kereset elutasítandó. A konjunktivitás azonban az ítéltábla álláspontja szerint nem jelenti azt, hogy ne lenne, ne lehetne a követelményeknek az uniós jogból, a logika szabályaiból és a pergazdaságosság szempontjából következő sorrendje.

A 93/13/EGK irányelv 5. cikke kimondja: olyan szerződések esetében, amelyekben a fogyasztónak ajánlott valamennyi feltétel, vagy a feltételek némelyike írásban szerepel, ezeknek a feltételeknek világosnak és érthetőnek kell lenniük. A 4. cikk második bekezdése pedig azt tartalmazza, hogy a feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig a szolgáltatás-ellenszolgáltatás viszonyának megfelelésére, ha ezek a feltételek világosak és érthetőek. A Törvény 4. § (1) bekezdés a) pontjában szereplő egyértelmű és érthető megfogalmazás elvéhez fűzött miniszteri indokolás szerint önmagában is tisztességtelen a szerződési feltétel, ha a szerződés megkötése előtt a fogyasztónak az egyértelmű, világos és érthető szerkesztés és megszövegezés hiánya miatt nem volt tényleges lehetősége a kikötés alapos megismerésére. A szerződéskötés során tehát a fogyasztót olyan helyzetbe kell hozni, hogy megfelelően fel tudja mérni az általa vállalt kötelezettségeket, így az ok-listában megjelölt és a szerződéskötést követően bekövetkező körülményváltozásból eredő többlet-kötelezettsége keletkezésének okait, kötelezettségei változásának mechanizmusát és annak lehetséges mértékét is. A Törvény 4. § (1) bekezdés e) pontjában szereplő átláthatóság elve a miniszteri indokolás szerint ezt azzal a követelménnyel egészíti ki, hogy a fogyasztó ellenőrizni tudja az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses rendelkezések jogszerű alkalmazását és fel tudjon lépni a pénzügyi intézménnyel szemben, ha meglátása szerint a ránézve hátrányos szerződésmódosításra a ténylegesség, az arányosság, a szimmetria elvének be nem tartásával került sor.

Megállapítható tehát, hogy mivel az egyértelmű és érthető megfogalmazás hiánya az uniós jog és a miniszteri indokolás szerint is önmagában megalapozza a szerződéses kikötés tisztességtelenségét, ezért ez az az elv, amely elsőként vizsgálandó.

Logikailag is ez kell, hogy legyen az elsőként vizsgálandó elv, mert ami nem érthető, mert a gazdasági következményeket illetően nem egyértelmű, az nem képes kielégíteni a tételes meghatározás, az objektivitás követelményét sem. Ha pedig a szerződésben nem szerepel, hogy miként, milyen módon, milyen eljárási rendben változnak a fogyasztó kötelezettségei, akkor a ténylegesség és arányosság, valamint a szimmetria elve sem teljesül, hiszen ezek a fogyasztó által nem kérhetőek számon. A szimmetria kapcsán kizárt, hogy érvényesíthető legyen a fogyasztó javára történő körülményváltozás, hiszen mechanizmus hiányában ez iránt nem tud igényt érvényesíteni. A fogyasztó mechanizmus hiányában az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses rendelkezések jogszerű alkalmazásának ellenőrzésére is képtelen. A felmondhatóságnak pedig csak akkor lehet jelentősége, ha bekövetkezik a szerződésmódosítás, ami kizárt, ha a vonatkozó feltétel nem egyértelmű és nem érthető.

A pergazdaságossági szempont pedig az, hogy az egyértelmű és érthető megfogalmazás követelményének részét képező mechanizmus, valamint az ellenőrizhetőséget jelentő átláthatóság szövegszerű megjelenésének hiánya a

legegyszerűbben és leginkább objektív, mérlegelést nem engedő módon állapítható meg a perben.

Megjegyzi az ítéltábla, hogy kizárt a szerződéses kikötés változtatására való jog olyan értelmezése, mely szerint az a pénzügyi intézmény számára a bíróság, illetve a jogalkotó szerződésmódosítási jogát [Ptk. 241. §, 226. § (2) bekezdés] helyettesítő jogosultságot biztosít. A szerződéskötéskor nem ismert, nem is várható körülmények bekövetkezésének következményét egyik szerződő fél sem nem vonhatja le egyedül. Ha a felperes a szerződéses feltétel egyoldalú megváltoztatásának lehetőségét úgy kívánta megfogalmazni, hogy abba beletartozzanak nem ismert, nem várható események is, úgy a megfogalmazás nem felelhet meg a világosság és érthetőség követelményének.

A kereset tárgyát képező szerződéses kikötések kapcsán mindezekre tekintettel azt kellett megállapítani, hogy azok nem felelnek meg egyik időszakban sem az egyértelmű és érthető megfogalmazás, valamint az átláthatóság követelményének, ugyanis nem teszik lehetővé, hogy a fogyasztó a szerződéskötés előtt, illetőleg annak során alaposan megismerhesse a szerződéses kötelezettségei terjedelmét, jövőbeni változásának okait és mértékét, továbbá felmérhesse, milyen módon kerül sor a kötelezettségei megváltoztatására, és arra sincs lehetősége, hogy a változás okait és mértékét ellenőrizze.

Az elsőfokú bíróság álláspontjától eltérően igaz ez a megállapítás az elsőfokú ítélet II.5. pontjában vizsgált szerződéses feltételre is, melyet a lakáscélú kölcsönszerződések esetében 2011. január 1-től alkalmaz a felperes. E szerződéses feltétel szövege sem tartalmazza a fogyasztó kötelezettségei változásának mechanizmusát, és annak lehetséges mértékét, melynek következtében a fogyasztó ellenőrizni sem képes a ránézve hátrányos szerződésmódosítás indokoltságát, arányát, mértékét. A keresetlevélhez mellékelt értesítésben is csak mindössze annyi van feltüntetve, hogy „a jelenlegi pénzügyi helyzethez” igazodik a kamatláb megváltoztatása. Az elsőfokú bíróság a Korm. rendeletre és a Ptk. 209. § (6) bekezdésére – melyek egyébként nem mentesítik a pénzügyi intézményt a világos és érthető megfogalmazás, valamint az átláthatóság követelménye teljesítése alól – nem lehetett volna figyelemmel, mert e jogszabályi rendelkezések alkalmazása a már kifejtettek miatt nem jöhet szóba a jelen perben.

Az egyértelmű és érthető megfogalmazás, valamint az átláthatóság követelményének hiányában szükségtelen minden további vizsgálódás, ezért az elsőfokú ítéletnek a Törvény 4. § (1) bekezdésében felsorolt további követelmények (tételes meghatározás, objektivitás, ténylegesség és arányosság, felmondhatóság, szimmetria) hiányára vonatkozó megállapításai irrelevánsak.

Az ítéltábla az elsőfokú ítélet azon megállapításait, amelyek szerint az ÁSZF, vagy annak valamely eleme a Törvény 4. § (1) bekezdés a) és e) pontjában foglaltakon

kívüli, további törvényi követelményeknek megfelel, azok téves volta miatt mellőzi. A szerződéses kikötés ugyanis a maga egészében vizsgálendő, és az egyértelmű és érthető megfogalmazás, valamint az átláthatóság követelményének hiányában a további követelményeknek sem tud eleget tenni.

Mindezekre tekintettel helytálló az elsőfokú bíróság keresetet elutasító döntése, melynek folytán fennáll a szerződéses kikötések vonatkozásában a fogyasztók terhére végrehajtott módosítás kapcsán a felperes külön törvény szerinti elszámolási kötelezettsége.

A Fővárosi Ítéltábla ezért az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253.§ (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

A fellebbezés nem vezetett eredményre, így a felperes a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján köteles megfizetni az alperes jogi képvisellel felmerült másodfokú perköltségét. A 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (1) bekezdés a) pontja, és (2) bekezdése szerint az ítéltábla az alperest képviselő ügyvéd munkadíját a megbízási szerződésben kikötött összegű (38.000 forint + áfa) díjra és öt óra időtartamban végzett tevékenységre figyelemmel 241.300 forintban állapította meg.

Budapest, 2014. október 9.

Dr. Czukorné dr. Farsang Judit s.k.
a tanács elnöke

Dr. Magosi Szilvia s.k.
előadó bíró

Dr. Benedek Szabolcs s.k.
bíró

A kiadmány hitelül: